

**400 років надання
Магдебурзького
права місту Ніжину**

Ніжин-2025

Магдебурзьке право в Україні отримали

-Львів - 1354 рік,

-Київ – 1494 рік.

**Упродовж XV–XVII століть магдебурзьке право
отримали більшість міст України.**

**Хронологія надання магдебурзького права на
Чернігівщині:**

-Новгород-Сіверський (1620),

-Чернігів (1623),

-Ніжин (1625),

-Батурин (1654),

-Козелець (1656),

-Остер (1662),

-Прилуки (1782).

Щасний Вишель (Щенсни Вессель, пол.Szczęśny Wessel herbu Rogala) – польський шляхтич гербу Рогала, військовий, намісник Речі Посполитої на Сіверщині на початку XVII ст., **перший вїт м. Ніжина**. Походив, ймовірно, з роду Wessel із Східної Пруссії, предки якого оселилися на Мазовеччині, де займали керівні та придворні посади.

Свою кар'єру Щасний Вишель розпочав у війську. 1609 року стає королівським ротмістром. Під час походу Лісовського у 1615 році проти Московського царства потрапив у полон. У 1618 році звільнений з полону. За Деулінським перемир'ям (1618) Чернігівсько-Сіверські землі відійшли до Польщі. Цим краєм опікувався королевич Владислав Ваза, який на місцях призначав представників влади, серед них - Щасний Вишель у Новгород-Сіверську. З 1621 року Вишель Щасний отримав посаду капітана (належали військово-адміністративні управлінські функції). З 1623 року він стає новгород-сіверським хорунжим, в 1623-1635 - **першим вїтом Ніжина**. На цій посаді відзначився під час відбудови, заселення міста й округи, за що отримав у володіння місто Борзну.

Польський король Сигізмунд III, захопивши територію Чернігівщини, почав укріплювати основні її міста. 26 березня 1625 р. він надав Ніжину Магдебурзьке право, земельні володіння та герб із зображенням Георгія Побідоносця, який списом вражає змія. Вже на той час майстерність ніжинських ковалів, зброярів, майстрів золотих справ, чоботарів, ткачів високо цінувалася далеко за межами міста. Надзвичайно популярними стають Ніжинські ярмарки.

Ніжин був приєднаним до ліги європейських міст, які користувалися магдебурзьким правом. Ніжинські міщани звільнялися від значної частини повинностей на користь старост. Жителям дозволялося займатися різними промислами, варити пиво, мед, виробляти горілку, солод, за що з них стягували податки до міського бюджету. Магістрат турбувався фінансовими надходженнями та слідкував за своєчасною сплатою податків та зборів (мостові й вагові на базарах, ярмарках, торгівельне мито від завезених товарів).

На утримання місцевого уряду виділялися земельні угіддя. Прибутки використовувалися для потреб магістрату, будівництва приміщень (як то міська лікарня), ремонт гребель, фортечних укріплень, мостів. На кошти міста була побудована ратуша з годинником, три гостинних будинки для купців. Магдебурзьке право прискорило розвиток ремісництва, торгівлі, заснування цехів. 1634 року в місті функціонували 8 цехів: ковальський, кушнірський, ткацький, шевський, гончарний, різницький, калацький, музичний цехи.

Магдебурзьке право сприяло економічному розвитку міста, Ніжин перетворився у важливий центр торгівлі на Лівобережжі.

У 1831 році указом Миколи I Магдебурзьке право було юридично скасоване, і Ніжин перетворюється на провінційне містечко Російської імперії.

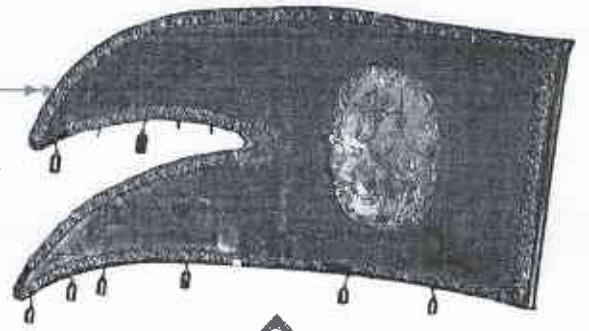

Печатка магістрату м. Ніжин
(за матеріалами історичного архіву)

Міщанин
(XVIII ст.)

Запровадження магдебурзького права на Чернігово-Сіверщині мало свою специфіку. У 1620-х рр. містами опікувався королевич Владислав. Спочатку війтами призначалися місцеві капітани, які за дорученнями королівської влади у Варшаві реалізовували свої владні повноваження. Магдебурзьке право не поширювалося на євреїв, яким королевич Владислав своїм універсалом заборонив селитися на Чернігово-Сіверщині. Міщани не повинні були приймати під свою юрисдикцію так званих «люзних людей», тобто вільних (тих, хто козакував). Але згодом ці обмеження пішли в минуле, насамперед, із початком Національно-визвольної революції у **1648 р.** Тоді напевно Чернігів та інші значні міста користувалися повним магдебурзьким правом, в тому числі стосовно вибору війта. Одними з перших міщанських війтів у Чернігові згадуються Ярема Полуботок (прадід гетьмана Павла Полуботка, чернігівський райця у 1637 р.) та Іван Скіндер (1649).

Прапор ніжинського цеху золотарів (XVIII ст.)

Міщанка
(XVIII ст.)

СТРУКТУРА МАГІСТРАТСЬКОГО ПРАВЛІННЯ

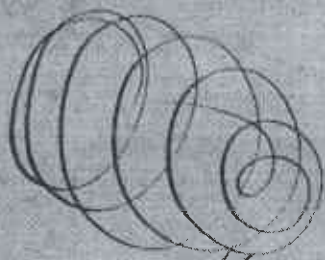

Печатка ніжинського цеху «сріблярів» (1786)

Ніжинський магістрат (1771), архітектор А. Квасов

Міське самоврядування Чернігово-Сіверщини. Бойко В. Казіміров Л. Цеп'як С.

По указу
 Государя Императора
 Павла Петровича —
 самодержца Всероссийского

и протая, и протая, и протая.

№ 605 д. 99.

Президентов сего Градского магистрату Никанора
 Игнатова сына Арапидова, бывшего в Навином вразнине
 Российской Империи города и места по своей надобности
 Которому в складочных делах и обратно в Навинь в
 полтинно в бумажно по сему Императорского
 величества указу Санкт-Петербургского
 прописку. Для того и сего нашенского в Благородном
 городе Навинь из Губернского Навинского Магистрата
 Арапидова — сего года на 16-е число
 июля. 16-е числа

Бургомистру Сисерии
 ратману Павлу Ардулову

И. В. [Signature]

1 Церква Архангела Михайла 1719-1729 р. Архітектура має ознаки релігійних храмів на Балканях. В стіни церкви вмуровані брами з епітафіями грецької мовою. При церкві була бібліотека з стародрукми.

2 Волицятська церква 1782 р. побудована місці дерев'яного грецького храму. Має склепінчасті підвали, що використовувалися під склади. Портки на фасадах - пініша прибудова.

3 Олександрівське грецьке училище 1817 р. Займає майже квартал. Споруда має глинські підвали - склади.

4 Магістрат, де зберігалися печатка і документи братства. Вибори до магістрату описані Гоголем. Б.б. Кулецькі будинки XVIII-поч. XIX ст. на Грецькій вулиці.

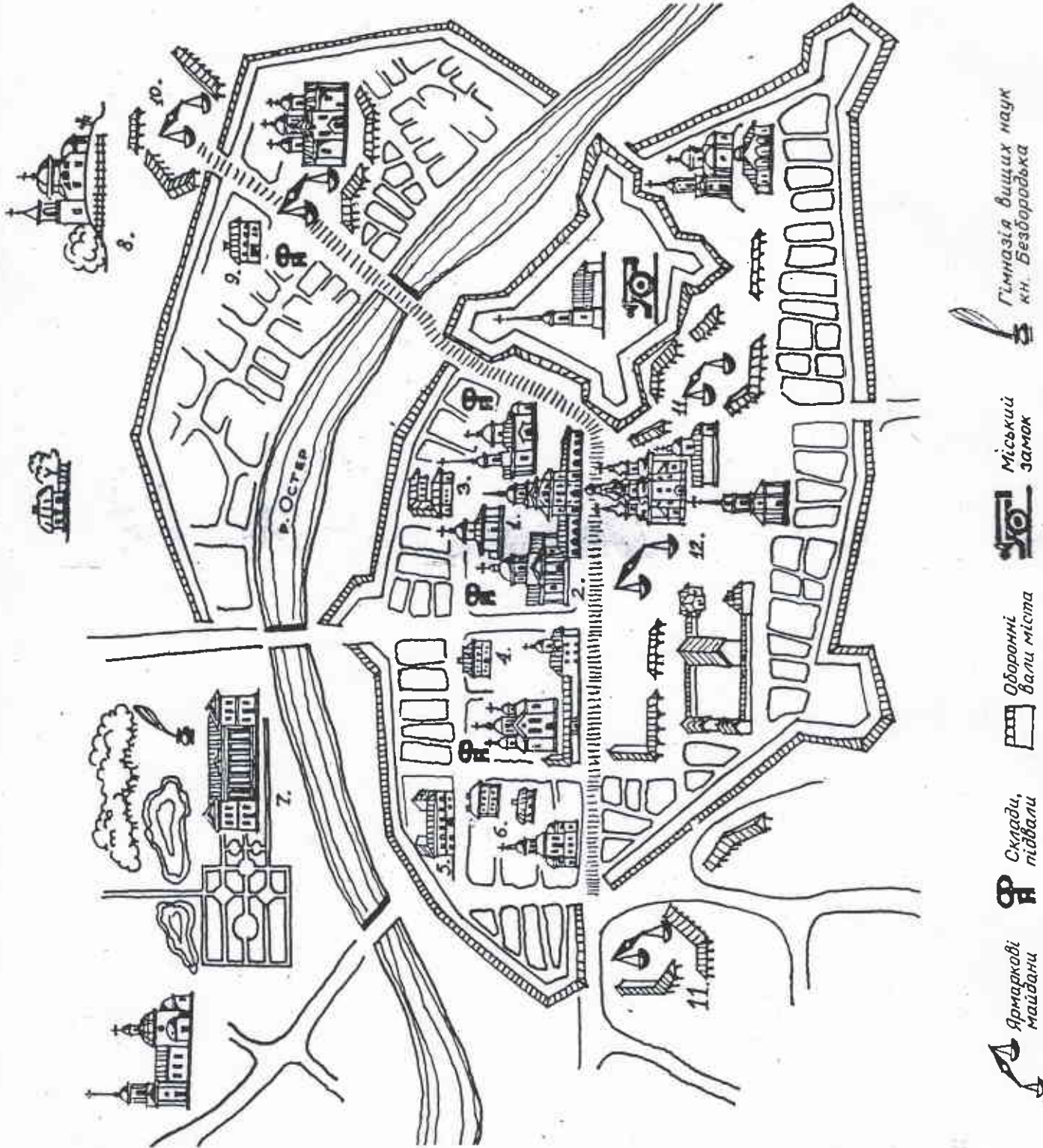
7 Гімназія вищих наук кн. Безбородька 1805-1817 р.р. Засновники походять з українського стар-

шинського роду. На початку XIX ст. тут навчався Гоголь, гімназічним другом якого був виходець з Греції Бааїдї. Він пізніше супроводжував та опікав великого письменника під час поїздки до Брусалому.

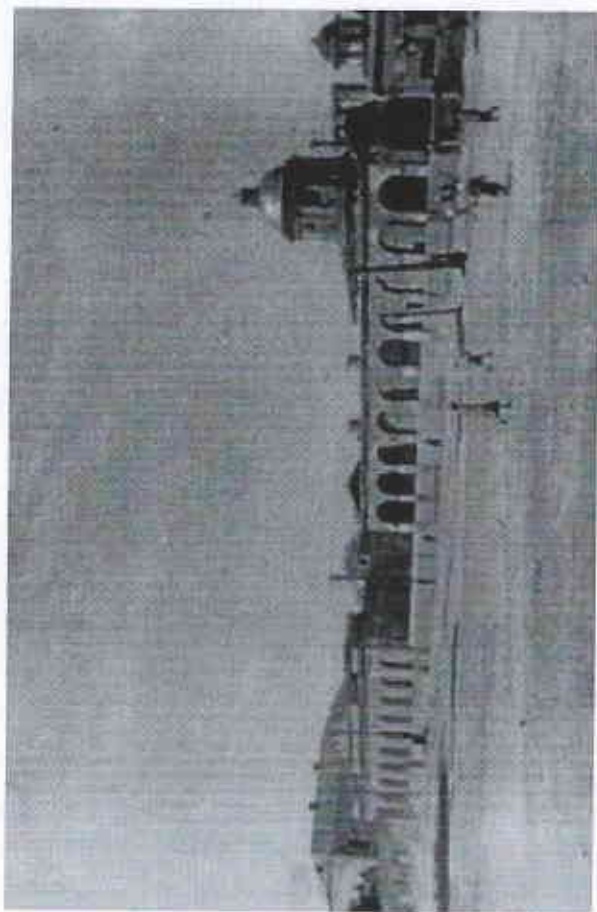
8 Грецька церква на кладовищі початку XIX ст. Розташована серед гаю. Гоголь був присутній на освяченні церкви і описав це у своєму гімназічному оповіданні.

9 Будівля грецького купця кін. XVIII-поч. XIX ст. На першому поверсі ймовірно, була крамниця. Розташована в частині Ніжина "Нове місто".

10, 11, 12 Ярмаркові площі Ніжина. Ярмарки тривали 2-3 тижні і збиралися біля козацького собору Миколая - на Покрову, на виладах з міста на Трійцю та Масляну. Крім вітчизняних товарів греки привозили шовк з Італії, саксонський фарфор з Німеччини, французьке, англійське сукно. З Туреччини - різні вина, плоди тощо.

Копія схеми реконструкції Ніжина кінця XVIII- початку XIX ст. План-малюнок. Київ 1993

Рештки будівель магістрату в м. Ніжині. Фото 1950-х років.
/за матеріалами інтернет видань/